

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52)

Sammanfattning

Södertörns tingsrätt är positiv till de förslag som lämnas i betänkandet. De av utredningen föreslagna förändringarna framstår som välgrundade och välavvägda. De delar av betänkandet som inte berörs särskilt i remissvaret har tingsrätten inte funnit anledning att närmare kommentera. Tingsrätten har alltså inget att invända mot de förslag som läggs fram i de delarna.

6.3 Alternativ till häktning

Tingsrätten tillstyrker utredningens förslag att hemarrest och områdesarrest ska införas som alternativ till häktning. De föreslagna alternativen framstår som effektiva och ändamålsenliga alternativ till häktning i många av de fall då recidiv- och/eller flyktfara föreligger. Tingsrätten ställer sig dock tveksam till hemarrest och områdesarrest när det är fråga om annat än låg grad av kollusionsfara.

Det bör övervägas om Kriminalvårdens lämplighetsprövning kan genomföras på kortare tid än som anges i betänkandet. Om prövningen kunde genomföras redan under den tid då en misstänkt är anhållen, före tingsrättens första häktningsförhandling, så skulle hem- och områdesarrest kunna bli reella alternativ till häktning i samtliga fall då en mindre ingripande åtgärd än häktning vore att föredra.

Tingsrätten uppmärksammar att förhandling i fråga om alternativ till häktning ska hållas *så snart det kan ske* (25 kap. 11 § första stycket rättegångsbalken i dess föreslagna lydelse), vilket är en lydelse som skiljer sig från formuleringen *så snart som möjligt* (jfr 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken). Tingsrätten förespråkar att en och samma formulering används om det är samma skyndsamhet som avses, och att den avsedda skillnaden mellan formuleringarna annars klargörs.

Tingsrätten har ingen erinran mot att användningsområdet för häktningalternativen reseförbud och anmälningsskyldighet inskränks till fall då det enbart föreligger flyktfara.

6.4 Tvåårsregeln

Tingsrätten tillstyrker förslaget om att den så kallade tvåårsregeln avskaffas. Tingsrätten konstaterar att skälen för häktning ofta är starka vid den allvarliga brottslighet det nu är fråga om, och att ett avskaffande av tvåårsregeln sannolikt inte kommer att leda till mycket färre häktade personer. Av de skäl utredningen har anfört är det ändå angeläget att regeln om presumtion för häktning avskaffas.

6.5 Begränsning av häktningstiderna

Tingsrätten tillstyrker såväl förslaget om införande av en reglering av häktningstiderna som de föreslagna tidsfristerna för hur lång tid häktning får pågå, förslaget att åklagaren ska åläggas att redovisa en tidsplan och förslaget att åklagaren ska kunna häva ett häktningsbeslut även efter det att åtal har väckts. De föreslagna tidsfristerna är väl avvägda.

I betänkandet redogörs för statskontorets rapport om handläggningstiderna hos Nationellt forensiskt centrum (avsnitt 6.5.2, s. 112 f.). Tingsrätten instämmer i att detta är ett problem och att det är en viktig del i arbetet med att få ned häktningstiderna.

Förslaget innebär att om åklagaren senast kl. 11.00 den dag då fristen går ut begär att häktningstiden ska förlängas så ska tingsrätten hålla förhandling samma dag. Det ska framhållas att denna ordning i praktiken innebär att endast ett fåtal timmar återstår till tingsrättens planering och genomförande av förhandlingen

efter det att åklagaren har gett in sin begäran. Antalet sådana förhandlingar kan dock förväntas bli förhållandevis få och åklagaren kan förväntas upplysa tingsrätten i förväg om att en begäran om förlängd tid kommer att ges in, varför viss planering torde kunna genomföras redan innan begäran ges in.

Tingsrätten tillstyrker också förslaget att ta bort rättens möjlighet att, efter åtals väckande, självmant besluta om häktning av misstänkt och målsägandens rätt att framställa yrkande om häktning efter åtals väckande. Tingsrätten konstaterar emellertid att en sådan ordning skulle utesluta häktning av den tilltalade i ett brottmål där målsäganden, men inte åklagaren, överklagat en frikännande dom till högre rätt (jfr NJA 2015 s. 702).

6.6 Kombinerade häktnings- och huvudförhandlingar

Tingsrätten tillstyrker utredningens förslag att rätten i ökad utsträckning ska vara domför med en lagfaren domare. De mål som i huvudsak kommer i fråga för avgörande vid kombinerad häktnings- och huvudförhandling är erkända mål av enkel karaktär. Den frihetsberövades intresse av ett snabbt avgörande väger i den situationen mycket tungt i förhållande till de fördelar det innebär att nämndemän ingår i rätten.

6.7 Interimistiska förordnanden av offentlig försvarare för frihetsberövad person

Tingsrätten tillstyrker förslaget om att i lagen ange att åklagare i avvaktan på rätts beslut får förordna offentlig försvarare för en misstänkt som är gripen eller anhållen, om det finns risk för att utredningen onödigt fördröjs. I tingsrättens domsaga har en sådan lokal ordning utarbetats som omnämns i betänkandet (avsnitt 6.7.3, s. 130). Ordningen är välfungerande och kan antas tillgodose såväl intresset av att utredningen inte fördröjs som den misstänktes intresse av att ha en försvarare närvarande vid det första polisförhöret.

6.8 Färre restriktioner och minskad isolering av de häktade

Tingsrätten tillstyrker utredningens förslag.

6.10 Särskilda regler för barn

Tingsrätten tillstyrker förslaget om att i lagen ange det som redan anses gälla idag, nämligen att det krävs *synnerliga skäl* för att anhålla ett barn som inte har fyllt 18 år. Förslaget lämnades tidigare i Ungdomsbrottsutredningens betänkande (SOU 2004:122). Förslaget fick inte någon kritik av remissinstanserna, inte heller av åklagarmyndigheten som betonade att det rör sig om en kodifiering av gällande rätt. Förslaget behandlades inte i prop. 2006/07:165 på grund av att andra delar av betänkandet prioriterades och har sannolikt inte kommit upp igen på dagordningen av ren tillfällighet.

Bakgrunden till synsättet att det krävs synnerliga skäl för att anhålla och häkta någon under 18 år är att det krävs sådana skäl för att döma någon under 18 år till fängelse. Det är viktigt att den restriktivitet som gäller i det avseende även återspeglas i de aktuella tvångsmedlen.

Tingsrätten anser därför att det av samma skäl även bör framgå av 23 § att det krävs *särskilda skäl* att anhålla respektive häkta någon som ännu inte fyllt 21 år. Då det krävs särskilda skäl att döma någon under 21 år till fängelse innebär således även en sådan ändring i lagtexten en kodifiering av vad som redan anses gälla. Att denna restriktivitet lyfts fram i lagen är dock viktigt eftersom det tydliggör synsättet och är ägnat att åstadkomma det betänkandet eftersträvar, dvs. en lagstiftning som tydligt visar att barn och ungdomar så långt möjligt ska hållas utanför arrest och häkte.

Ungdomsbrottsutredningen (SOU 2004:122) föreslog i avsnitt 14.3.3 att den som har dömts till sluten ungdomsvård ska kunna erhålla samtidig verkställighet av häktning och sluten ungdomsvård i det fall den unge häktas för nya brott innan verkställigheten av domen hunnit påbörjas. Tingsrätten har inte kunnat se att förslaget tagits om hand av regeringskansliet eller i det nu aktuella betänkandet.

Som ungdomsbrottsutredningen påpekar rör det sig inte om så många fall. I ett lagstiftningsarbete som strävar till att minska den tid unga frihetsberövas och där förslag finns att unga ska kunna vara häktade på ungdomshem anser dock tingsrätten att det är lämpligt att överväga att nu införa den föreslagna regeländringen.

6.11 Ytterligare sätt att effektivisera handläggningen

Tingsrätten tillstyrker förslaget att åklagares underrättelse om utfärdat strafföreläggande ska kunna ske även över videolänk eller telefon. Tingsrätten menar emellertid att kravet på fysiskt personligt sammanträffande bör bestå bara i de fall den misstänkte inte fyllt 18 år. Det är väsentligen samma överväganden som gör sig gällande i denna fråga som i frågan om tingsrätten ska hålla huvudförhandling i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter. Eftersom sådana mål kan avgöras på handlingarna om den misstänkte har fyllt 18 år (27 § fjärde stycket lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare) bör underrättelse om utfärdat strafföreläggande kunna ske över videolänk eller telefon om den misstänkte har fyllt 18 år.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Petra Lundh, chefsrådmännen Fanny Gleiss Wilborg, Per Backström, Camilla Olsson, Marie-Louise Ollén och Katarina Grén, tf. chefsrådmannen Tord Pettersson, administrativa direktören Marcus Isgren samt administrativa assessorn Kian Moazzez Amraée. Tingsfiskalen Karin Lambertz har varit föredragande.

Petra Lundh

Karin Lambertz